

КОВАЛЕВСКА, СОФИЈА (1850-1891)

Родена е во Москва 1850 година, во богато семејство на генерал Василиј Круковски, по мајка Шуберт.

Во раното детство, заради честите преселби на семејството, воспитувана е од домашни учители. Во почетокот учи само музика и јазици. Подоцна нејзиниот татко, согледувајќи ја нејзината упорност во учењето и интересирањето за природните науки, особено за математиката, ангажира добар домашен учител кој и дава солидно образование. Еден интересен настан го зацврстува нејзиниот интерес кон вишата математика. Заради недостиг на тапет-хартија, ѕидовите на детската соба биле залепени со листовите од предавањата на познатиот математичар Остроградски. Таинствените формули, непознатите зборови и слики од секојдневното гледање се врежале во нејзиното помнење. Подоцна тоа ѝ овозможува брзо да ги совладува тешките предавања по виша математика кај рускиот математичар Странољубов.

Во тоа време, во Русија, девојките немаат право да студираат. Родителите не ги пуштаат сами да патуваат и уште помалку да студираат на универзитетите во странство, каде што можеле да добијат повисоко образование. Затоа Софија на 18 години стапува во фиктивен брак (кој подоцна станува вистински и во кој им се раѓа ќерка) со младиот научник Владимир Ковалевски. На тој начин без тешкотии заминува во Хајделберг. На познатиот универзитет слуша предавања од математика, физика и други науки. Потоа во Берлин, познатиот математичар Карл Ваерштрас цели четири години ѝ држи приватни предавања. Со тоа нејзиното високо образование се заокружува и во 1874 година Гетингенскиот универзитет ѝ доделува степен на доктор, без да брани дисертација. Тоа се должи на нејзиниот научен придонес во математиката, физиката и хемијата. Овој чин е достоина награда за објавените трудови, особено за *Прилогот кон теоријата на парцијалните диференцијални равенки* кој содржи доказ за егзистенција на решение на истите. Денес таа теорема го носи нејзиното име.

Во меѓувреме Софија двапати патува во Париз со својот сопруг. За време на Париската комуна активно учествува во револуционерната работа на нејзината сестра Ана, омажена за комунарот В. Жаклер.

Летото 1874. се враќа во Русија и се обидува во Петроград да добие место на професор на универзитетот. Но, законите на царска Русија не го дозволуваат тоа. Престанува да се занимава со математика и активно учествува во политичкиот и културниот живот на Русија. Движејќи се во интелектуалните кругови, во кои, како нејзини пријатели се вбројуваат Достоевски и Тургењев,

почнува да се занимава со публицистика и литература, за што има голема дарба. До крајот на животот пишува литературни творби. Меѓу позначајните се: *Сјомени од дејствијото*, *Сесирини Раевски*, *Нихилистка*, *Приватен доцент*, *Борба за среќа* и други.

На совет на Чебишев и Ваерштрас, 1880 година ѝ се враќа на математиката. По смртта на сопругот 1883., на предлог на шведскиот професор Митаг-Лефлер, станува приватен доцент на Стокхолмскиот универзитет. Интензивната работа во Стокхолм дава нови резултати. За *Проблемот на ротација на цврсто тело околу неподвижна точка* ја добива француската Бурденова награда. Денес, апаратите за одредување на курсот на авионите и бродовите, засновани на пресметките на Ковалевска, широко се применуваат во современата техника. Станува позната и конечно во Русија е избрана како прва жена дописен член на Академијата. Но, и понатаму, таму нема можност да ги пренесува своите знаења на студентите. Затоа во Стокхолм ја прифаќа понудата и станува редовен професор на Универзитетот.

*Стокхолм, градот во кој
Ковалевска наоѓа мир, место
за работа и на крајот на
својот живот, починка.*

Нејзината научна работа е од областа на чистата математика, механика, физика и астрономија. Во трудот за ротација на цврсто тело го завршува она што го почнале признатите научници Ојлер и Лагранж. Во вишата математика ја довршува разработката на некои идеи на францускиот математичар Коши. Во трудот посветен на проблемите на прстенот околу Сатурн ја дополнува и исправа теоријата на Лаплас. На тој начин му покажува на целиот свет дека и жените можат да дадат голем придонес во науката.

Во 1891 година се разболува од пневмонија и умира во Стокхолм, кога се наоѓа на врвот на своето творештво. Светот губи голем математичар, писател и борец за рамноправност на жените. Ковалевска е жена достоинствена за почитување и пример.

Чувствувам висшеско задоволство, сега, кога комитетните научници го искажаа своето мислење дека мојот верен студент, мојата слабост, навистина не е само каприциозна жена.

(К. Ваерштрас во писмото до С. Ковалевска по повод добивањето на големата Бурденова награда на Француската Академија на науките за нејзината научна расправа *Ротација на цврсто тело околу неподвижна точка*.)